

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра методики професійного навчання

ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Методичні рекомендації

до виконання індивідуальних завдань самопідготовки

здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

ОПП «Харчові технології» спеціальності 181 «Харчові технології»

денної форми навчання

Миколаїв

2026

УДК 331.45:331.462

О-92

Друкується за рішенням методичної комісії інженерно-енергетичного факультету Миколаївського національного аграрного університету. Протокол № 5 від «19» лютого 2026 р.

Укладач:

В. М. Курепін – канд. екон. наук, доцент кафедри методики професійного навчання, Миколаївський національний аграрний університет

Рецензенти:

- С. І. Ушкац - кандидат фізико-математичних наук, доцент, доцент, кафедри екології та природних технологій, керівниця навчально-тренінгового центру «First aid» Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
- С. Є. Жуковський – начальник навчально-методичного центру ЦЗ та БЖД Миколаївської області.

Зміст

Вступ	4.
Загальні вказівки до виконання та оформлення роботи	4..
Порядок вивчення дисципліни	
Програма дисципліни «Основи охорони праці»	
Загальні вказівки	
Питання для самопідготовки студентів та виконання індивідуальних завдань самопідготовки	
Методичні вказівки до виконання індивідуального завдання самопідготовки	
Загальні вимоги до оформлення роботи	
Оформлення титульного листа індивідуального завдання самопідготовки	
Оформлення змісту індивідуального завдання самопідготовки	
Оформлення основної частини індивідуального завдання самопідготовки	
Оформлення переліку прийнятих скорочень індивідуального завдання самопідготовки	
Оформлення списку літератури індивідуального завдання самопідготовки	
Оформлення додатків індивідуального завдання самопідготовки	
Додатки	
Список літератури, потрібний для освоєння теоретичних питань та вирішення індивідуальних робіт самопідготовки	

Вступ

Мета цих методичних вказівок - визначити зміст і обсяг дисципліни «Основи охорони праці», що вивчаються здобувачами вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 181 «Харчові технології» денної форми навчання Миколаївського національного аграрного університету, а також допомогти їм у практичній реалізації набутих знань при виконанні індивідуального завдання самопідготовки, що є основною формою поточного контролю успішності студентів.

Робочою програмою навчальної дисципліни «Основи охорони праці» передбачено самостійне вивчення тем навчальної дисципліни, самостійну підготовку до практичних занять та виконання індивідуального завдання самопідготовки до виконання якого вони приступають після вивчення теоретичної частини курсу.

Мета виконання індивідуального завдання самопідготовки – надати майбутньому фахівцю в галузі охорони праці, управління охороною праці теоретичні знання та практичні навички для вирішення проблем організації та технічного забезпечення безпечних та нешкідливих умов праці на об'єктах майбутньої професійної діяльності, тобто надати йому умови та можливість самостійно приймати управлінські та інженерні рішення з безпеки праці на промислових підприємствах; здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми технічного і технологічного характеру, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов у виробничих умовах підприємств харчової промисловості та ресторанного господарства. Вирішення цих питань на практиці неможливе без практичних навичок. Для цього необхідно, щоб здобувач вищої освіти самостійно міг користуватися науково-технічною літературою та довідниками; аналізувати небезпечні ситуації того чи іншого процесу, самостійно вирішувати різноманітні питання безпечних умов праці при практичній діяльності.

Методичні вказівки, розроблені відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Основи охорони праці» включають в себе такі головні частини: загальні вказівки до виконання та оформлення роботи; порядок вивчення дисципліни; програма «Основи охорони праці», «Охорона праці»; індивідуальні завдання самопідготовки; список літератури (нормативної, навчальної, довідкової, інтернет-ресурсів), потрібної для освоєння теоретичних питань та вирішення практичних завдань; методичні вказівки до виконання індивідуального завдання самопідготовки.

1. Загальні вказівки до виконання та оформлення роботи

Робота складається з розв'язання індивідуальних завдань самопідготовки по кожній темі. Кожен здобувач вищої освіти вибирає завдання згідно з порядковим номером у навчальному журналі викладача. Кожне завдання має свою назву. Студенти, які вибрали індивідуальні завдання виконують роботу згідно плану. Для цього вони повинні:

1. Уявити для себе тему індивідуального завдання самопідготовки.
2. Порядок викладення індивідуального завдання самопідготовки.
3. Обсяг матеріалу.
4. Його зв'язок з іншими завданнями самопідготовки.
5. Приступити до виконання індивідуального завдання самопідготовки.
6. Оформити індивідуальне завдання самопідготовки.
7. На практичному занятті захистити своє індивідуальне завдання самопідготовки (доповідь, тези, презентація, відеофільм, інші види захисту завдання).

Якщо здобувач вищої освіти був відсутній на заняттях, де викладач пояснював порядок виконання та оформлення індивідуальних завдань самопідготовки, він зобов'язан особисто отримати методичні вказівки до виконання індивідуального завдання самопідготовки у викладача (асистента) на консультації (графік консультацій викладача).

2. Порядок вивчення дисципліни

Робочою програмою навчальної дисципліни «Основи охорони праці» для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 181 «Харчові технології» денної форми навчання передбачені такі форми навчальної роботи:

- лекційні заняття;
- практичні заняття;
- самостійна робота (вивчення лекційного матеріалу, опанування додаткової інформації по темі, підготовка до практичного заняття, виконання індивідуальних завдань самопідготовки).

Лекційні заняття з навчальної дисципліни «Основи охорони праці» займає провідне місце в освітньому процесі здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 181 «Харчові технології» денної форми. Метою їх є:

- викладення основного наукового змісту дисципліни і націлювання на подальшу самостійну роботу студентів;
- забезпечення засвоєння студентами методологічних основ викладеного навчального матеріалу, а також подальшого використання отриманих знань у практичній діяльності майбутніх фахівців;
- підвищення ефективності усіх видів навчальних занять, закріплення знань і прояву творчих здібностей студентів;
- активізація навчання на основі проблемного характеру викладу матеріалу і тісного зв'язку теорії з практикою;
- щільне ув'язування лекційного матеріалу з тим, що вивчається на практичних заняттях.

Практичні заняття застосовуються для ознайомлення здобувачів вищої освіти з практичним використанням набутих теоретичних знань. Метою практичних занять є закріплення і поглиблення знань, отриманих при вивченні теоретичного матеріалу, здійснення зв'язку теорії з практикою. Під час проведення практичних занять здійснюється поточний контроль знань у відповідності до вимог робочої програми вивчаємої дисципліни.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових занять час. Робоча програма передбачає самостійне поглиблене пророблення студентами найбільш важливих тем дисципліни. Мета самостійної роботи студентів з вивчення навчальної дисципліни:

- закріплення теоретичних положень, викладених на лекційних заняттях;
- активізація творчих здібностей студента, розвиток навичок роботи з технічною літературою;
- ознайомлення з нормативною літературою;
- набуття досвіду самостійного вирішення завдань.

Індивідуальні завдання самопідготовки підсумовують знання, здобуті здобувачами вищої освіти в результаті вивчення теоретичного матеріалу, надають можливість реалізувати їх при вирішенні практичних завдань та реальними проблемами, з якими можуть зіткнутися випускники університету в своїй практичній діяльності. Виконання індивідуального завдання самопідготовки є формою поточного контролю самостійного вивчення дисципліни. При успішному виконанні всіх форм навчальної роботи студент допускається до екзамену.

3. Програма дисципліни «Основи охорони праці»

3.1. Загальні вказівки

При викладенні навчальної дисципліни «Основи охорони праці» застосовується модульна система організації освітнього процесу як одна з найбільш передових і сучасних технологій навчання. Згідно з такою системою загальна кількість навчального матеріалу дисципліни, що підлягає вивченню, поділена на окремі модулі, кожний з яких являє собою коло взаємозв'язаних між собою тем. Задля сумісності з традиційною системою організації освітнього процесу прийнята така розбивка на модулі, при якій кожний з них в більшій своїй частині збігається з розділами типової програми дисципліни, рекомендованої Міністерством освіти і науки України. Кожний модуль детальніше розбивається на заняття (лекція, практичні заняття, самостійна підготовка).

Кожне заняття включає в себе декілька ключових питань схожої тематики, що підлягають детальному вивченню. Для зручності пошуку вони мають посилання на відповідні літературні джерела.

3.2. Питання для самопідготовки студентів та виконання індивідуальних завдань самопідготовки

Модуль № 1. Правові та організаційні основи охорони праці.

Лекція № 1. Вступ. Загальні питання охорони праці.

Самостійна підготовка.

1. Історія розвитку охорони праці в Україні та за кордоном: підхід до вирішення проблем охорони праці в різних країнах, античні вчені, що вивчали умови праці. Умови роботи при капіталізмі. Робітничі спілки XIX століття. Індустріалізації 1850 - 1900 років, вантаж проблем працюючих. Соціальні реформатори, міжнародні угоди. Тяжке економічне і соціальне становище робітників західних областей України у складі Австро-Угорської імперії. Перша професійна спілка в Україні. XIX ст. період створення та становлення промислового законодавства. Міжнародна Організація Праці, Філадельфійська Декларація 1944 р. Україна - член МОП.

2. Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном: статистичні дані Міжнародної Організації Праці щодо нещасних випадків на виробництві. Рівні травматизму і професійної захворюваності у країнах, що розвиваються та в країнах Європейського Союзу, статистичні дані. Нормативно-правова база ЄС у сфері безпеки і гігієни праці. Директиви ЄС у сфері БПП. Статистичні дані України. Основні причини щодо кількості нещасних випадків зі смертельними наслідками в Україні. Аналіз виробничого травматизму та витрати, пов'язані з нещасними випадками в Україні. Зусилля України щодо узгодження свого національного законодавства з європейськими та міжнародними трудовими нормами.

3. Дисципліна «Основи охорони праці», як система знань, умінь й компетенцій спрямованих на збереження здоров'я та працездатності людини в процесі праці: основи охорони праці як комплексна дисципліна, яка вивчається з метою формування у майбутніх фахівців з вищою освітою необхідного в їхній подальшій професійній діяльності рівня знань, умінь й компетенцій з правових і організаційних питань охорони праці. Метою навчальної дисципліни, предмет, об'єкт дисципліни. Основні завдання вивчення навчальної дисципліни. Компетентності здобувачів вищої освіти. Методологічна основа курсу «Основи охорони праці».

Питання індивідуальних завдань самопідготовки.

1. Античні вчені про охорону праці на підприємствах того часу, Лікарі епохи Відродження про важкі умови праці на підприємства того часу.

2. Охорона праці в епоху буржуазних революцій та розвитку капіталістичних відносин у виробництві.

3. Соціальні реформатори Європи кінця 19-го століття початку 20-го століття в боротьбі за удосконалення умов праці.

4. Порівняльна характеристика умов праці, економічного і соціального становища робітників різних областей України кінця 19-го століття початку 20-го століття.

5. Створення та становлення промислового законодавства другої половини XIX століття.

6. Мирна післявоєнна конференція у Версалі (1919р.): створення МОП, комісії з міжнародного трудового законодавства.

7. Перша міжнародна конференція праці у Вашингтоні (жовтень - листопад 1919 р.): чому присвячена; питання, які розглядалися; прийняті рішення.

8. Міжнародна Організація Праці: історія розвитку, статут, цілі, завдання.

9. Європейське агентство з безпеки та гігієни праці (EU-OSHA): створення, цілі та завдання.

10. Конвенція МОП № 81 та №129 про інспекцію праці, виконання умов конвенції Україною.

11. Директива 89/391/ЄЕС Ради Європейських співтовариств «Про запровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки і гігієни праці працівників на виробництві» про впровадження заходів для заохочення вдосконалень у сфері безпеки і охорони здоров'я працівників під час роботи.

12. Директива 89/656/ЄЕС Ради Європейських співтовариств «Про засоби індивідуального захисту» щодо використання індивідуальних засобів захисту в процесі праці.

13. Директиви Ради Європейського Союзу 91/322/ЄЕС, 98/24/ЄС і 2000/39/ЄС «Про вплив хімічних речовин» щодо до захисту працівників від шкідливого впливу хімічних речовин.

14. Директива 92/58/ЄЕС Ради Європейських співтовариств «Про знаки безпеки та (або) гігієни» щодо забезпечення позначень безпеки та (або) гігієни на робочому місці.

15. Директива 92/85/ЄЕС Ради Європейських співтовариств «Про вжиття заходів з покращення безпечних і здорових умов праці вагітних працівниць, які нещодавно народили або годують грудьми» щодо захисту від небезпек особливо чутливих до виробничих ризиків групи працівників.

16. Директива 94/33/ЄС Ради Європейських співтовариств «Про захист прав молодих працівників на робочому місці» щодо підвищення стандартів безпеки праці для працівників молодше 18 років.

17. Директива 1999/92/ЄС Ради Європейських співтовариств «Про мінімальні вимоги до поліпшення безпеки та захисту здоров'я працівників, котрі піддаються потенційній небезпеці у вибухонебезпечних середовищах» щодо запровадження заходів, покликаних заохочувати до покращення безпеки та здоров'я працівників на роботі, які піддаються потенційній небезпеці вибухонебезпечних середовищ.

18. Директива 2000/54/ЄС Ради Європейських співтовариств «Про захист працівників від ризиків, пов'язаних з дією біологічних речовин на робочому місці» щодо забезпечення більш високих стандартних вимог техніки безпеки та охорони здоров'я для захисту працівників від ризиків, пов'язаних з дією біологічних речовин на робочому місці.

19. Директива 2002/44/ЄС Ради Європейських співтовариств «Мінімальні вимоги до здоров'я і безпеки щодо впливу на робочих ризиків, пов'язаних з фізичними агентами (вібрація)».

20. Директива 2003/10/ЄС Ради Європейських співтовариств «Мінімальні вимоги до здоров'я і безпеки щодо впливу на робочих ризиків, пов'язаних з фізичними агентами (шумом)».

21. Директива 2004/37/ЄС Ради Європейських співтовариств «Захист робочих від ризиків, пов'язаних з впливом канцерогенів або мутагенів на роботі».

22. Директива 2009/104/ЄС Ради Європейських співтовариств «Мінімальні вимоги щодо безпеки та здоров'я при використанні робочого обладнання робітниками при здійсненні професійної діяльності» щодо сприяння покращення у сфері безпеки та здоров'я робітників при виконанні професійної діяльності.

23. Директива 2013/35/ЄС Ради Європейських співтовариств «Мінімальні вимоги до здоров'я і безпеки щодо впливу на робочих ризиків, пов'язаних з фізичними агентами (електромагнітними полями)» щодо вимог для захисту працівників від ризиків для їх здоров'я і безпеки, що виникають або які можуть виникнути, від впливу електромагнітних полів під час роботи.

24. Директива 2013/59/Євратом Ради Європейських співтовариств «Про встановлення основних норм безпеки для захисту від загроз, зумовлених впливом іонізуючого випромінювання» щодо встановлення єдиних норм безпеки для захисту здоров'я працівників і населення.

25. Концепція реформування системи управління охороною праці в Україні щодо створення національної системи запобігання виробничим ризикам для забезпечення ефективної реалізації права працівників на безпечні та здорові умови праці.

26. Компетентності здобувачів вищої освіти (*інтегральні, загальні, фахові компетентності*) щодо вивчення навчальної дисципліни «Основи охорони праці» обумовлені освітньою програмою спеціальністю, за якою навчаюся.

27. Структура праці та її елементи, їх взаємодія.

28. Розподіл праці: форми трудової діяльності, їх загальна характеристика.

29. Структура менеджменту охорони праці та її елементи, загальна характеристика елементів.

30. Співпраця між урядом України та Міжнародною організацією праці.

Лекція № 2. Правові та організаційні основи охорони праці.

Самостійна підготовка.

1. *Законодавча та нормативна база України з охорони праці*: правова основа законодавства щодо охорони праці; Конституція України - основний закон держави, статті щодо охорони праці; додаткові конституційні права для жінок і неповнолітніх, осіб з інвалідністю, працівників окремих професій і виробництв. Законодавство України про охорону праці: загальні закони України, спеціальні законодавчі акти, міжнародні договори та угоди до яких Україна приєдналася в установленому порядку.

2. *Нормативно-правові акти з охорони праці*: визначення, внесення до Державного реєстру, схема кодування нормативно-правових актів.

3. *Державні нормативно-правові акти з охорони праці*: визначення, класифікація, схема кодування міжгалузевих нормативних актів, схема кодування галузевих нормативних актів.

4. *Нормативно-правові акти з охорони праці підприємств*: компетенції нормативних актів підприємства. Опрацювання, узгодження, затвердження нормативних актів підприємства. Основні нормативні акти, що діють в межах підприємства.

Питання індивідуальних завдань самопідготовки.

1. Історія боротьби працівників підприємств за належні, безпечні і здорові умови праці на виробництві.

2. Законодавство України про право усіх громадян України на належні, безпечні і здорові умови праці на виробництві.

3. Історія боротьби жінок за закріплення належних умов праці у трудовому законодавстві.

4. Правове закріплення умов праці жінок у трудовому законодавстві України.

5. Правове закріплення умов праці інвалідів у трудовому законодавстві України.

6. Правове закріплення умов праці інвалідів на міжнародному рівні.

7. Правове закріплення умов праці неповнолітніх у трудовому законодавстві України.

8. Правове закріплення умов праці неповнолітніх на міжнародному рівні.
9. Правове закріплення прав усіх працюючих на щотижневий відпочинок, щорічну оплачувану відпустку.
10. Правове закріплення прав щодо встановлення скороченого робочого дня до окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час.
11. Правове закріплення прав щодо забезпечення громадян України у разі їх повної, часткової або тимчасової втрати працездатності.
12. Правове закріплення прав щодо забезпечення громадян України на охорону здоров'я.
13. Правове закріплення прав громадян щодо охорони здоров'я на міжнародному рівні.
14. Правове закріплення прав громадян України на медичну допомогу та медичне страхування.
15. Правове закріплення прав громадян щодо медичної допомоги та медичного страхування на міжнародному рівні.
16. Поняття робочого часу за трудовим правом. Види тривалості робочого часу.
17. Режим роботи і облік робочого часу на підприємствах України.
18. Поняття надурочних робіт і порядок їх проведення на підприємствах України.
19. Поняття, складові та загальна характеристика режимів робочого часу на підприємствах України.
20. Поняття та загальна характеристика окремих видів часу відпочинку на підприємствах України
21. Загальна характеристика права на відпустки на підприємствах України.
22. Правове регулювання щорічних відпусток на підприємствах України.
23. Правове регулювання щорічних відпусток категорій працівників, які мають право одержання відпустки за їх бажанням у зручний для них час на підприємствах України.
24. Особливості правового статусу працівників сільськогосподарських підприємств кооперативного типу.
25. Поняття про трудовий договір, як угода про працю між роботодавцем і найманим працівником на підприємствах України; сторони трудового договору.
26. Зміст трудового договору між роботодавцем і найманим працівником на підприємствах України.
27. Форми трудового договору; види трудового договору між роботодавцем і найманим працівником на підприємствах України.
28. Трудовий договір про сумісництво та суміщення професій (посад) між роботодавцем і найманим працівником на підприємствах України.
29. Трудовий договір між роботодавцем і молодим спеціалістом на підприємствах України.
30. Трудовий договір між роботодавцем і неповнолітніми працівниками, інвалідом на підприємствах України.

Лекція № 3. Державне управління, нагляд і громадський контроль за охороною праці. Організація охорони праці на підприємстві АПК.

Самостійна підготовка.

1. *Державне управління охороною праці:* ким здійснюється, компетенції та повноваження органів державного управління охороною праці, компетенції та повноваження спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади, компетенції та повноваження міністерств та інших центральних органів виконавчої влади в галузі охорони праці, компетенції та повноваження місцевих державних адміністрацій в галузі охорони праці, компетенції та повноваження органів місцевого самоврядування в галузі охорони праці.
2. *Державний нагляд за охороною праці:* хто здійснює. Рада з питань безпечної життєдіяльності населення: хто очолює, функції.

3. *Громадський контроль за охороною праці на підприємстві*: хто здійснює, функції. права. Уповноважена найманими працівниками особа: як обирають.

4. *Організація охорони праці на підприємстві*: суб'єкт, що здійснює управління охороною праці на підприємстві. Служба охорони праці, її організаційна форма, підпорядкованість. Комісія з питань охорони праці підприємства, створення, склад. Фінансування заходів з охорони праці. Обов'язки роботодавця по забезпеченню вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці. Обов'язки працівника по виконанню вимог нормативних актів про охорону праці.

5. *Атестація робочих місць за умовами праці на підприємстві*: порядок проведення, основна мета, відповідальність за своєчасне та якісне проведення, що передбачає. Результати атестації, як використовуються. Атестаційна комісія, її склад і повноваження. Оцінка робочого місця з умов праці, види умов праці. Карти умов праці. Постанова Кабінету Міністрів України № 442 від 1 серпня 1992 р «Про порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці».

Питання індивідуальних завдань самопідготовки.

1. Суть і завдання управління охороною праці. Концепція управління охороною праці.
2. Органи державного управління охороною праці: їх компетенції та повноваження.
3. Державний нагляд та контроль за станом охорони праці в Україні.
4. Профспілковий та громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці.
5. Управління охороною праці та обов'язки роботодавця.
6. Обов'язки працівника щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці.
7. Служба охорони праці на підприємстві: основні положення, функції та завдання.
8. Комісія з питань охорони праці підприємства: основні положення, функції та завдання.
9. Регулювання охорони праці у колективному договорі, угоді на підприємстві.
10. Сутність та види матеріального стимулювання праці на підприємстві.
11. Розробка системи матеріального стимулювання праці на підприємстві.
12. Складові зарубіжного досвіду стимулювання робітників підприємств.
13. Вітчизняний та зарубіжний досвід заохочення робітників наданням вільного часу.
14. Сигнальна розмітка. Види та виконання сигнальної розмітки.
15. Вітчизняний та зарубіжний досвід планування кар'єри персоналу підприємства, як чинник мотивації.
16. Атестація робочих місць за умовами праці: основні вимоги до проведення, головна мета та результати атестації, періодичність атестації.
17. Організаційне, методичне керівництво і контроль за проведенням всіх етапів атестації, завдання атестації.
18. Порядок дій комісії з атестації щодо організації атестації, оцінка умов праці керівників та спеціалістів.
19. Оцінка умов праці керівників та спеціалістів, оформлення результатів досліджень, основних документів атестації.
20. Знак радіоактивності, біологічної та хімічної небезпеки.
21. Сигнальні фарбування: червоний та синій кольори.
22. Сигнальні фарбування: жовтий та зелений кольори.
23. Види та виконання знаків безпеки, правила застосування знаків.
24. Група заборонних знаків безпеки.
25. Група попереджувальних знаків безпеки.
26. Група приписуючих знаків безпеки.
27. Група вказівних знаків безпеки.

28. Знаки пожежної безпеки.
29. Евакуаційні знаки і знаки медичного та санітарного призначення.
30. Найбільш поширені символи небезпеки, Європейські знаки небезпеки.

Лекція № 4. Навчання з питань охорони праці. Профілактика травматизму та професійних захворювань.

Самостійна підготовка.

1. Загальні поняття про навчання з питань охорони праці: загальний порядок проведення навчання з питань охорони праці, відповідальність за організацію і здійснення навчання та перевірку знань працівників з питань охорони праці. Державний нагляд за дотриманням вимог щодо навчання та підвищення кваліфікації працівників з питань охорони праці, координація та методичний супровід. Види навчання та їх кратка характеристика. Закон України «Про охорону праці», ст. 18. «Навчання з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці №15 від 26.01. 2005 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці».

2. Спеціальне навчання з питань охорони праці: перелік робіт підвищеної небезпеки. Організація навчання та перевірка знань з питань охорони праці працівників, у тому числі під час професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації на підприємстві та іншим суб'єктом господарювання.

3. Інструктажі з питань охорони праці: види інструктажів: вступний, первинний, повторний, позаплановий, цільовий інструктажі організація та порядок проведення.

4. Стажування, дублювання і допуск працівників до роботи: організація та порядок проведення.

5. Профілактика травматизму та професійних захворювань: поняття травматизму, травми, виробничої травми, нещасного випадку, професійного захворювання. Нещасні випадки та їх класифікація. Класифікація причин виробничого травматизму. Причини виробничого травматизму на виробничих підприємствах. Профілактика виробничого травматизму та професійних захворювань: мета, завдання, основні заходи щодо попередження та усунення причин виробничого травматизму і професійної захворюваності.

Питання індивідуальних завдань самопідготовки.

1. Послідовність дій керівника та відповідальних осіб при організації навчання та перевірки знань працівників з питань охорони праці на підприємстві.

2. Види навчання. Їх суть, питання які вирішуються.

3. Порядок організації спеціального навчання працівника, який буде залучатися до виконання робіт підвищеної небезпеки на підприємстві.

4. Організація перевірки знань з питань охорони праці працівників, які пройшли спеціальне навчання.

5. Порівняльна характеристика вступного та позапланового інструктажів з охорони праці.

6. Порівняльна характеристика первинного та цільового інструктажів з охорони праці.

7. Порівняльна характеристика повторного та вступного інструктажів з охорони праці.

8. Порівняльна характеристика організації стажування і дублювання працівників на підприємстві.

9. Порядок організації спеціального навчання працівника, який буде залучатися до виконання робіт підвищеної небезпеки при умові неможливості організації такого навчання на підприємстві де він буде працювати.

10. Порядок організації спеціального навчання посадової особи, яка буде залучатися до організації робіт підвищеної небезпеки на підприємстві.

11. Порушення анатомічної цілісності організму людини або його функцій внаслідок дії небезпечних виробничих факторів.

12. Загальна характеристика психофізіологічних факторів пошкодження людини у виробничих умовах.
13. Порядок організації спеціального навчання працівника, який буде залучатися до участі у технологічному процесі, де є потреба в професійному доборі вимог відповідних нормативно-правових актів з охорони праці.
14. Загальна характеристика хімічних факторів пошкодження людини у виробничих умовах.
15. Загальна характеристика біологічних факторів пошкодження людини у виробничих умовах.
16. Характеристика факторів пошкодження людини у виробничих умовах, які викликають травми.
17. Характеристика факторів пошкодження людини у виробничих умовах, які зумовлюють захворювання.
18. Непередбачені обставини та умови, за котрих завдається шкода здоров'ю працівнику на підприємстві.
19. Загальна характеристика технічних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від рівня організації праці на виробництві.
20. Загальна характеристика технічних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від відсутності спеціальних захисних засобів.
21. Загальна характеристика організаційних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від порушення технологічного регламенту.
22. Загальна характеристика організаційних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від відсутності або невикористання засобів індивідуального захисту.
23. Загальна характеристика організаційних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від недостатнього технічного нагляду за небезпечними роботами.
24. Загальна характеристика економічних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від нерегулярної виплати зарплати, низького заробітку.
25. Загальна характеристика економічних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від прагнення до виконання понад нормованої роботи, робота за сумісництвом.
26. Загальна характеристика психофізіологічних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від психічного (підвищена дратливість) або хворобливого стану працівників.
27. Загальна характеристика психофізіологічних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від грубих помилок в діях, пов'язаних з фізіологічним (втомленість) станом працівників.
28. Загальна характеристика санітарно-гігієнічних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від відсутності або недостатності природного освітлення на робочому місці.
29. Загальна характеристика санітарно-гігієнічних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від підвищеного рівня шуму та вібрації на робочому місці.
30. Загальна характеристика санітарно-гігієнічних причин виникнення виробничого травматизму, що залежать від підвищеного рівня інфрачервоної радіації на робочому місці.

Модуль № 2. Основи фізіології, гігієни праці.
Лекція № 5. Основи фізіології та гігієни праці.

Самостійна підготовка.

1. *Основи фізіології праці*: фізична праця: чим характеризується, характер праці; розумова праця: чим характеризується, мозок, як основний робочий орган, функції ЦНС. Важкість та напруженість праці, як головні характеристики трудового процесу. Фізіологія праці, як наука, основні задачі. Працездатність: визначення, фази та їх характеристика. Стомлення: визначення, розвиток стомлення на фізіологічному рівні, психологічні ознаки стомлення, ознаки стомлення при фізичній роботі, фази нервової діяльності при розумовій роботі. Перевтома: визначення, ознаки при фізичній та розумовій роботах, зворотні реакції перевтоми.

2. *Гігієнічна класифікація умов праці*: наказ МОЗ України № 248 від 08.04.2014 р. «Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу», класи умов праці та їх характеристика.

Питання індивідуальних завдань самопідготовки.

1. Порівняльна характеристика енергетичних витрат при фізичній та розумовій праці.
2. Навантаження на опорно-руховий апарат людини при фізичній праці.
3. Навантаження на серцево - судинну систему людини при фізичній праці.
4. Навантаження на нервово - м'язову систему людини при фізичній праці.
5. Порівняльна характеристика статичного та динамічного характеру фізичної праці.
6. Аналітичні та синтетичні функції центральної нервової системи людини при розумовій праці.
7. Порівняльна характеристика фізичної та розумової праці.
8. Характеристика напруження функціональних систем людини, які зумовлені фізичним навантаженням.
9. Поняття напруженості праці, характерні критерії тяжкості.
10. Порівняльна характеристика першої та другої фаз працездатності.
11. Порівняльна характеристика третьої та четвертої фаз працездатності.
12. Характеристика інтенсивності роботи людини на виробництві.
13. Порівняльна характеристика другої та третьої фаз працездатності.
14. Порівняльна характеристика першої та четвертої фаз працездатності.
15. Вплив негативних (страх, невпевненість, погані настрої), позитивних (впевненість, спокій, бадьорий настрої) емоції на процес стійкої працездатності.
16. Поєднання режимів праці та відпочинку на процес стійкої працездатності.
17. Використання тонізуючих напоїв (кава, чай, інші) у продовж праці та їх вплив на процес стійкої працездатності.
18. Вплив умов середовища, у яких виконується робота, на тривалість фаз працездатності.
19. Вплив емоційного і фізичного стану організму людини на тривалість фаз працездатності.
20. Порівняльна характеристика ознак розвитку стомлення при фізичній та розумовій роботі.
21. Порівняльна характеристика ознак перевтоми при розумовій та фізичній роботі.
22. Зворотні реакції перевтоми та їх характеристика.
23. Хронічна перевтома, її характеристика, вплив на здоров'я працюючої людини.
24. Гігієнічні фактори виробничого середовища, які характеризуються умовами праці.
25. Гігієнічна оцінка умов та характеру праці на робочих місцях працівників підприємства.
26. Порівняльна характеристика оптимальних та допустимих умов праці.

27. Порівняльна характеристика ступенів шкідливих умов праці.

28. Застосування засобів колективного та індивідуального захисту при 3-му та 4-му класів умов праці.

29. Дія центральної нервової системи людини у процесі трудової діяльності.

30. Поняття тяжкості праці, характерні критерії тяжкості.

Лекція № 6. Характеристика умов праці, факторів та обставин трудового процесу і виробничого середовища, що впливають на здоров'я та працездатність (загальні положення, фізичні фактори впливу).

Самостійна підготовка.

1. *Загальні положення щодо гігієнічної класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу:* характеристика виробничого середовища; вплив на працівників несприятливих умов, які в результаті свого тривалого або короткочасного впливу на людину призводять до погіршення стану його здоров'я або до травми. Шкідливі виробничі фактори: фізичні, хімічні, біологічні, фактори трудового процесу: важкість (тяжкість) та напруженість праці.

2. *Гігієнічні критерії оцінки умов праці за показниками мікроклімату:* мікрокліматичні умови на робочому місці, у виробничих приміщеннях, фактори від яких вони залежать. Основні показники мікроклімату повітря робочої зони: висока та низька температура, теплове (інфрачервоне) випромінювання, вологість та рухливість повітря. Оптимальні та допустимі мікрокліматичні умови на робочому місці. Підтримання теплового балансу із навколишнім середовищем. Регламентація параметрів мікроклімату виробничих приміщень. Гігієнічна класифікація праці за показниками мікроклімату.

3. *Гігієнічні критерії оцінки умов праці при дії атмосферного тиску:* вплив атмосферного тиску на емоційний стан та самопочуття людини: підвищення атмосферного тиску, зниження атмосферного тиску. Гігієнічна оцінка умов праці за показниками «підвищений» або «знижений» атмосферний тиск.

4. *Гігієнічні критерії оцінки умов праці при дії електромагнітних полів та випромінювань:* природні та штучні джерела електромагнітних полів та фонового випромінювання. Електромагнітні поля: ступінь біологічного впливу електромагнітних полів на організм людини; первинні прояви дії електромагнітної енергії. Клінічні прояви впливу радіохвиль, їх характеристика. Поля надвисоких частот та їх вплив на організм людини. Багаторазові повторні опромінення малої інтенсивності та їх вплив на організм людини. Електромагнітне поле промислової частоти в електроустановках надвисокої напруги, захист людини від небезпечного впливу електромагнітних випромінювань. Гігієнічна класифікація праці неіонізуючих випромінювань оптичного діапазону (лазерного та ультрафіолетового).

5. *Гігієнічні критерії оцінки умов праці при дії іонізуючого випромінювання:* забруднення біосфери радіоактивними речовинами. Іонізуюче випромінювання: електромагнітне, корпускулярне іонізуюче випромінювання. Природні та штучні джерела випромінювань. Основними шляхами надходження радіоактивних речовин до людського організму. Деякі особливості дії іонізуючого випромінювання на організм людини. Ефекти, викликані дією іонізуючих випромінювань (радіації). Гранично припустима межа дози. Основні принципи радіаційної безпеки, засобами захисту. Контроль і оцінка параметрів радіаційного фактора джерел іонізуючого випромінювання. Гігієнічна оцінка умов праці джерел іонізуючих випромінювань.

6. *Гігієнічні критерії оцінки умов праці у разі дії шуму, інфразвуку, ультразвуку:* шум, як один із суттєвих несприятливих чинників, що впливають на людину. Сприймання людиною шуму. Класифікація шуму. Негативний вплив шуму на продуктивність праці та здоров'я людини. Шумова хвороба. Захист людей від шкідливого впливу шуму. Діапазони шуму для приміщень різних призначень. Боротьба з шумом. Ультразвук: вплив звукових і ультразвукових коливань на організм робітників. Класифікація ультразвуку. Джерела

ультразвуку. Боротьба із ультразвуком. Виробничий інфразвук. Інфразвук: визначення, класифікація, основні техногенні джерела, вплив на організм людини. Засоби боротьби з інфразвуком. Гігієнічна оцінка умов праці при впливі на працівників шуму, інфразвуку, ультразвуку.

7. *Гігієнічні критерії оцінки умов праці при дії виробничої вібрації*: вібрація: причини появи, класифікація вібрації. Способи передачі вібрації на тіло людини. Вплив вібрації у виробничих умовах. Гігієнічне та технічне нормування вібрації. Заходи та засоби захисту від вібрації.

8. *Гігієнічні критерії оцінки умов праці за показниками світлового середовища*: освітлення виробничих приміщень: показники, класифікація. Природне освітлення: фізіолого-гігієнічне значення для працюючих, властиві і недоліки. Нормативні значення освітлення. Нормування природного освітлення. Штучне освітлення: джерела: лампи накаливання, газорозрядні лампи, світлодіодні лампи. Загальна гігієнічна оцінка умов праці за показниками світлового середовища.

9. *Гігієнічні критерії оцінки умов праці при аероіонізації*: аероіонний склад повітря, негативні й позитивні іони, дрібні великі іони. Іонізація повітря: природна, технологічна, штучна іонізація. Комплексні системи очищення повітря: пасивні та активні технології. Біологічна дія іонізованого повітря на живу клітину, живий організм. Протиріччя в оцінці дії позитивних і негативних іонів. Виміри рівня іонізації повітря у виробничих приміщеннях.

Питання індивідуальних завдань самопідготовки.

1. Вплив аероіонного складу повітря на життєдіяльність людини.
2. Порівняльна характеристика впливу дрібних та великих іонів на діяльність людини.
3. Іонізація повітря: призначення, порівняльна характеристика природної, технологічної, штучної іонізації повітряного середовища виробничих приміщень.
4. Системи пасивних та активних технологій, їх порівняльна характеристика.
5. Біологічна дія іонізованого повітря на живу клітину, живий організм людини.
6. Вплив основних показників мікроклімату повітря робочої зони на стан людського організму.
7. Порівняльна характеристика оптимальних та допустимих мікрокліматичних умов на робочих місцях. Задачі роботодавця, для збереження здоров'я працюючих.
8. Вплив атмосферного тиску на емоційний стан та самопочуття людини критерії оцінки умов праці при дії атмосферного тиску.
9. Ступінь біологічного впливу електромагнітних полів на організм людини.
10. Електромагнітне поле промислової частоти в електроустановках надвисокої напруги. Захист людини від небезпечного впливу електромагнітних випромінювань.
11. Забруднення біосфери радіоактивними речовинами, вплив іонізуючих випромінювань на організм людини.
12. Порівняльна характеристика дії на організм людини ультрафіолетового та рентгенівського випромінювань.
13. Порівняльна характеристика альфа-випромінювання, бета-випромінювання, гамма-випромінювання, їх вплив на організм людини.
14. Характеристика джерел опромінення населення земної кулі, шляхи надходження радіоактивних речовин до людського організму.
15. Особливості дії іонізуючого випромінювання на організм людини., порівняльна характеристика соматичних та сомато-стохастичних ушкоджень.
16. Основні принципи радіаційної безпеки, засоби захисту працюючих на робочих місцях.
17. Шум, як суттєвий несприятливий чинник, що впливає на людину, характеристика шуму за частотою звукових коливань.
18. Негативний вплив шуму на продуктивність праці та здоров'я людини, акумулятивний ефект шуму.

19. Шумова хвороба. захист людей від шкідливого впливу шуму на робочих місцях.
20. Ультразвук, як несприятливий чинник виробничого середовища, Вплив звукових і ультразвукових коливань на організм робітників.
21. Вплив інфразвуку на організм людини, засоби боротьби з інфразвуком.
22. Характеристика причин появи вібрації, порівняльна характеристика дії загальної та локальної вібрації на тіло людини.
23. Порівняльна характеристика кількісних та якісних показників освітлення виробничих приміщень.
24. Фізіолого-гігієнічне значення природного освітлення для працюючих, властиві і недоліки природного освітлення.
25. Порівняльна характеристика джерел штучного освітлення: ламп накаливання та газорозрядних ламп.
26. Порівняльна характеристика джерел штучного освітлення: світлодіодних ламп та газорозрядних ламп.
27. Порівняльна характеристика застосування у виробничих приміщеннях природного та штучного освітлення.
28. Характеристика виробничого освітлення за призначенням, порівняльна характеристика робочого, аварійного та чергового освітлення.
29. Зниження небезпеки впливу інфрачервоного випромінювання, характеристика лікувально-профілактичних заходів.
30. Загальні поняття про терморегуляцію, рівні тепловіддачі, залежність її від мікрокліматичних умов виробничого середовища.

Лекція № 7. Характеристика умов праці, факторів та обставин трудового процесу і виробничого середовища, що впливають на здоров'я та працездатність (хімічні, біологічні фактори впливу; фактори трудового процесу).

Самостійна підготовка.

1. *Гігієнічні критерії оцінки умов праці у разі дії хімічного фактора:* хімічний фактор виробничого середовища, як головний фактор ризику щодо розвитку як загальних, так і професійних захворювань. Використання найрізноманітніших хімічних речовин у сучасному виробництві. Вплив хімічних сполук та хімічних речовин на організм людини. Біологічні ефекти впливу пилу на організм людини. Виробничий пил, класифікація пилу за її дисперсності і способом утворення. Елементи гігієнічної характеристики виробничого пилу. Токсичність та розчинність пилу, швидкість осідання пилу у виробничих приміщеннях. Розвиток різних захворювань. Адитивна дія шкідливих хімічних речовин на організм людини. Гігієнічна оцінка двох та більшої кількості шкідливих речовин в повітрі робочої зони.

2. *Гігієнічні критерії оцінки умов праці у разі дії біологічного фактора:* біологічні фактори небезпеки: макроорганізми (рослини і тварини) та патогенні мікроорганізми, збудники інфекційних захворювань (бактерії, віруси, грибки, рикетсії, спірохети, найпростіші). Профілактика інфекційних захворювань. Імунізація, як основний метод профілактики інфекцій. Дезінфекція: фізичні, хімічні методи дезінфекції, антисептики. Встановлення ступеня шкідливості умов праці при дії факторів біологічного походження.

3. *Коронавірусна хвороба 2019: симптоми, наслідки, імунітет, профілактика інфікування і поширення. Що варто знати про COVID-19:* Коронавіруси, як велика родина вірусів, які можуть спричиняти як легкі захворювання, так і серйозні. Що таке вірус? Основна небезпека. Новий коронавірус назвали SARS-CoV-2: походження вірусу, джерело інфекції. Стримання поширення COVID-19 і збереження життя та здоров'я людей: Всесвітня організація охорони здоров'я, рішення уряду України. Шляхи поширення вірусу. Зберігання збудника COVID-19 на поверхнях. Дія вірусів на організм. Захисна реакція людини на дію вірусу. Основні симптоми COVID-19. Особливості пневмонії COVID-19. Три головні стадії розвитку коронавірусної хвороби. Вплив COVID-19 на різні частини тіла людини.

Профілактика коронавірусу та зменшення ризику його поширення. Запобігання поширенню інфекції, захист здоров'я тих хто працює в умовах карантину. Самоізоляція.

4. *Гігієнічні критерії оцінки умов праці за важкістю та напруженістю трудового процесу:* критерії фізичного навантаження на організм людини в процесі праці: важкість (тяжкість) праці, напруженість праці. Ергонометричні показники напруженості праці. Гігієнічні нормативи, які являють собою кількісні показники, що характеризують оптимальні чи допустимі рівні важкості та напруженості праці. Основні показники напруженості праці. Гігієнічна оцінка важкості та напруженості праці.

Питання індивідуальних завдань самопідготовки.

1. Порівняльна характеристика впливу загальнотоксичного та сенсibiliзуючого ефектів впливу пилу на організм людини.
2. Порівняльна характеристика впливу фіброгенного та канцерогенного ефектів впливу пилу на організм людини.
3. Порівняльна характеристика впливу мутагенного та подразнювального ефектів впливу пилу на організм людини.
4. Токсичність та розчинність пилу, як елементи гігієнічної характеристики виробничого пилу.
5. Адитивна дія шкідливих хімічних речовин, вплив на організм людини.
6. Макроорганізми, як біологічний чинник впливу на умови праці, характеристика дії на організм людини.
7. Патогенні мікроорганізми, як збудники інфекційних захворювань у навколишньому середовищі.
8. Імунізація, як основний метод профілактики інфекцій, заходи на попередження поширення інфекційних хвороб і ліквідацію вогнища ураження.
9. Спеціальні заходи, що передбачають знищення збудників заразних захворювань у навколишньому середовищі, запобігання передачі збудника від хворих людей до здорових.
10. Коронавіруси: загальні поняття, основна небезпека.
11. Коронавірус SARS-CoV-2: походження вірусу, джерело інфекції COVID-19, шляхи поширення вірусу.
12. Дія вірусів на організм людини, зберігання збудника COVID-19 на поверхнях.
13. Захисна реакція людини на дію вірусу, порівняльна характеристика вродженого та набутого імунітетів.
14. Основні симптоми COVID-19, стадії розвитку коронавірусної хвороби, їх характеристика.
15. Порівняльна характеристика впливу мутагенного ефекту впливу пилу на організм людини та такого, що впливає на репродуктивну функцію людини.
16. Особливості пневмонії COVID-19, характер протікання хвороби.
17. Порівняльна характеристика впливу COVID-19 на кров, серце, печінку людини.
18. Порівняльна характеристика впливу COVID-19 на легені, нирки, шлунково-кишковий тракт людини.
19. Порівняльна характеристика впливу COVID-19 на очі, мозок, ніс та рот людини.
20. Порівняльна характеристика впливу COVID-19 на кінцівки, шкіру, мозок та нервову систему людини.
21. Фізика ультрафіолетового випромінювання, джерела випромінювання.
22. Профілактика коронавірусу та зменшення ризику його поширення, засоби та заходи захисту в умовах пандемії.
23. Ультрафіолетове випромінювання, прилади та методи контролю.
24. Запобігання поширенню інфекції, захист здоров'я тих хто працює в умовах карантину.
25. Загальні поняття про самоізоляцію, правила дотримувannya самоізоляції.

26. Важкість (тяжкість) праці, як критерій фізичного навантаження на організм людини в процесі праці.

27. Напруженість праці, як критерій навантаження на нервову систему людини в процесі праці.

28. Гігієнічна класифікація умов праці за показниками важкості та напруженості праці.

29. Встановлення ступеня шкідливості умов праці при дії факторів біологічного походження.

30. Порівняльна характеристика дії на людину отруйних рослин і тварин та патогенних мікроорганізмів.

Лекція № 8. Санітарно-гігієнічні вимоги до планування і розміщення підприємств.

Самостійна підготовка.

1. *Основні вимоги до розміщення виробництва:* родоначальник теорії розміщення промисловості, теорія А. Вебера. Ідеї поняття «фактор розміщення виробництва». Детальний аналіз та фактори вибору найбільш вигідного розміщення підприємства. Вибір регіону будівництва. Генеральний план підприємства: основні принципи формування генерального плану підприємства, зонування.

2. *Санітарно-захисні зони підприємств:* визначення, призначення, клас небезпеки підприємства, загальні вимоги до території санітарно-захисної зони. Схеми доцільного розміщення промислових підприємств.

3. *Вимоги до розташування промислового майданчика підприємства:* що враховується, умовний поділ території за функціональним використанням, розташування виробничих зон, виробничих будівель та споруд, благоустрій території. Площадка промислового підприємства та її забудова.

4. *Вимоги до виробничих та допоміжних приміщень:* склад виробничих підрозділів підприємства та її частини. Ознаки розміщення виробничих приміщень. Висота, об'єм і площа, ширина основних проходів виробничих приміщень. Вимоги промислової санітарії та пожежної профілактики. Групи допоміжних приміщень, їх розташування, площа допоміжних приміщень.

5. *Основні вимоги до розміщення комунікацій на підприємстві:* водопостачання: види водопроводу у виробничих будівлях та їх кратка характеристика, протипожежні системи водопостачання та їх кратка характеристика, норми витрат води на пиття та побутові потреби. Каналізація: призначення, види, господарсько-побутові та промислові стічні води. їх кратка характеристика. Очищення стічних вод підприємств.

6. *Організація робочих місць, вимоги до розташування виробничого і офісного обладнання:* робоче місце, як основна ланка виробничого процесу й елемент структури підприємства, класифікація робочих місць. Мета раціонального планування робочого місця. Умови раціональної організації праці на робочих місцях. Раціональна організація трудового процесу. Робоча зона: визначення, види. Обслуговування робочих місць за функціями. Офісне робоче місце: визначення, основні системи планування приміщень та їх характеристика, правила розподілу приміщень.

Питання індивідуальних завдань самопідготовки.

1. Характеристика та умови призначення санітарно-захисної зони.

2. Вплив ергономічних характеристик робочого місця на працездатність і здоров'я працівника.

3. Санітарно-захисні зони підприємств і виробництв агропромислового комплексу України.

4. Межі санітарно-захисної зони підприємств, визначення, характеристика, вимоги до розміщення об'єктів забудови.

5. Виробничий майданчик для будівництва підприємства, його характеристика, вимоги до розташування будівель та споруд.

6. Упорядкування та озеленення санітарно-захисної зони та виробничого майданчика підприємства.

7. Вибір місця розміщення підприємства, умови та характеристика території майданчика.

8. Умовний розподіл території, при виборі місця розміщення підприємства.

9. Аналіз джерел забруднення атмосфери, який впливає на вибір місця розміщення підприємства.

10. Площадка підприємства, функціональне призначення, характеристика зон, вимоги до забудови.

11. Вимоги при плануванні виробничих приміщень.

12. Вимоги при плануванні допоміжних приміщень.

13. Основні вимоги до енергопостачання підприємства.

14. Основні вимоги до водопостачання підприємства.

15. Основні вимоги до каналізаційних комунікацій підприємства.

16. Основні вимоги до транспортних комунікацій.

17. Основні поняття щодо організації робочих місць. Раціональне розміщення персоналу.

18. Розподіл приміщень при організації робочих місць, планіровка приміщень.

19. Планування робочих місць. Удосконалення організації й обслуговування робочих місць.

20. Створення психологічного комфорту та підвищення продуктивності праці засобом кольорового оформлення приміщень.

21. Організаційне оснащення робочих місць в управлінській праці.

22. Автоматизовані робочі місця у сфері управління підприємством.

23. Роль керівника в забезпеченні безпеки праці на підприємстві.

24. Фактори робочої обстановки, що впливають на здоров'я й безпеку працівників підприємства.

25. Загальні поняття про раціоналізацію режиму праці.

26. Режим роботи й програми якості життя на виробництві.

27. Загальні поняття про зміну робочої обстановки, практика застосування.

28. Гнучкий графік робочого часу, використання на практиці, способи будування, вигоди й проблеми.

29. Умови керування гнучким графіком робочого часу.

30. Загальні поняття про частковий найм й розподіл робочих місць на підприємствах.

Модуль № 3. Основи виробничої безпеки.

Лекція № 9. Загальні вимоги безпеки. Електробезпека.

Самостійна підготовка.

1. *Безпека виконання робіт, захист людини від виробничої небезпеки:* формуванні безпечних умов праці. Відповідність працівників фізичним, психофізичним, антропометричним даним характеру роботи. Допуск працівників до участі у виробничому процесі. Знаряддя праці, виробниче середовище, як джерело небезпеки. Роботи з підвищеною небезпекою, наряд-допуски на виконання робіт підвищеної небезпеки, допуск працівників до ведення робіт з підвищеною небезпекою. Відповідальні за безпеку виконання за нарядом-допуском робіт: відповідальний керівник робіт, виконавець робіт, допускатч до роботи, спостерігач, члени бригади. Підготовка робочого місця і допуск бригади до роботи: перевірка робочого місця, інструктаж, допуск до роботи. Контроль за проведенням робіт та дотриманням правил безпеки. Закінчення роботи і прибирання робочого місця. Оформлення наряд-допуск на виконання робіт підвищеної небезпеки.

2. *Вимоги безпеки до технологічного обладнання:* класифікація технологічного обладнання. Основні вимоги безпеки до технологічного обладнання. Методи забезпечення безпеки обладнання. Забезпечення безпеки обладнання. Вимоги безпеки до: матеріалів, що

застосовуються в конструкції виробничого обладнання; рухомих частин обладнання; конструкції обладнання; ергономічних вимог. Захисту від дії небезпечних факторів при роботі на технологічному обладнанні.

3. *Вимоги безпеки до технологічних процесів:* фактори, що визначають безпеку виробничих процесів. Формування безпечних умов праці в технологічних процесах. Допуск працівників до участі у виробничому процесі. Вимоги безпеки до технологічних процесів. Ергономіка, як підвищення безпеки праці у виробничому процесі.

4. *Електробезпека:* основні параметри струму та їх характеристика, величина напруги, яка використовується на практиці. Дія електричного струму на організм людини. Види ураження та їх кратка характеристика. Клінічна смерть, фібриляція, долікарська допомога шляхом штучного дихання та непрямого масажу серця. Види поразок людини електричним струмом. Крокова напруга: визначення, вплив на людину, ураження організму електричним струмом. Чинники характеру впливу електричного струму на організм людини і наслідки ураження. Шляхи струму через тіло людини. Захист від електротравматизму. Перша допомога при ураженні електричним струмом. Надання потерпілому необхідної долікарської допомоги. Штучне дихання. Непрямий масаж серця.

Питання індивідуальних завдань самопідготовки.

1. Складові безпеки виробничих процесів, їх характеристика.
2. Методи забезпечення безпеки обладнання, їх порівняльна характеристика.
3. Шляхи проходження струму через тіло людини, порівняльна характеристика безпосереднього та рефлекторного шляхів.
4. Порівняльна характеристика раціональних методів технології та організації виробництва, як безпеки виконання робіт.
5. Порівняльна характеристика термічної та електролітичної дії електричного струму на живу тканину людини.
6. Ступінь спеціалізації працюючих при виконанні виробничих процесів.
7. Ергономіка, як спосіб забезпечення зручності експлуатації обладнання, зниження втомлюваності та травматизму працюючих.
8. Нервово-рефлекторна реакція при ураженні організму електричним струмом.
9. Загальні поняття про зниження шуму і вібрації виробничого обладнання, зниження шуму і вібрації в підшипникових вузлах.
10. Чинники навколишнього середовища як фактор впливу електричного струму на організм людини, наслідки ураження.
11. Предмет, знаряддя праці та навколишнє середовище як фактор небезпеки у процесі трудової діяльності людини.
12. Психологічний клімат у колективі як фактор небезпеки у процесі трудової діяльності людини.
13. Порівняльна характеристика механічної та біологічної дії електричного струму на живу тканину людини.
14. Застосування матеріалів в конструкціях виробничого обладнання.
15. Основні заходи безпечної експлуатації посудин, що працюють під тиском.
16. Заміна технологічних процесів та операцій, що пов'язані з виникненням небезпечних та шкідливих виробничих факторів, процесами і операціями, за яких зазначені фактори відсутні або характеризуються меншою інтенсивністю.
17. Навчання, інструктаж та перевірка знань з безпечних методів праці осіб відповідно до їх кваліфікаційної групи з електробезпеки.
18. Організація проведення робіт підвищеної небезпеки за наряд-допусками, допуск до роботи.
19. Допуск працівників до ведення робіт з підвищеною небезпекою.
20. Фактори, що визначають небезпеку ураження електричним струмом.

21. Захист від дії небезпечних факторів при використанні технологічного обладнання.
22. Явища при стікання електричного струму в землю. Напруга кроку.
23. Винос робочого місця за межами зони дії небезпечних виробничих факторів технологічного процесу.
24. Поразка людини електричним струмом при дотиках до електричного обладнання.
25. Підготовка робочого місця до проведення робіт за наряд-допуском, контроль за проведенням робіт та дотриманням правил безпеки..
26. Оформлення наряд-допуск на виконання робіт підвищеної небезпеки.
27. Чинники електричного характеру впливу електричного струму на організм людини, наслідки ураження.
28. Заходи, що унеможливають випадкову подачу напруги до місця проведення робіт.
29. Звільнення потерпілого від дії електричного струму при ураженні електричним струмом людини.
30. Розподіл обов'язків відповідальних осіб за проведення робіт за нарядом-допуском.

Модуль № 4. Основи пожежної безпеки.

Лекція № 10. Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах.

Самостійна підготовка.

1. Категорювання приміщень та споруд за вибухопожежною і пожежною безпекою: підходи досягнення чітких критеріїв до оцінки пожежовибухонебезпеки технологічних процесів та їх кратка характеристика, переваги та недоліки методів. Методика визначення категорій приміщень та будівель за вибухопожежною та пожежною безпекою: категорії приміщень за вибухопожежною та пожежною безпекою. Категорія за вибухопожежною та пожежною безпекою будівель. НАПБ Б.03.002-2007 «Норми визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною безпекою».

2. Категорювання вибухонебезпечних та пожежонебезпечних зон: вибухонебезпечні та пожежонебезпечні зони, їх класи та характеристика. Вибухонебезпечні і пожежонебезпечні зони в приміщеннях: їх класифікація: газо- пароповітряне вибухонебезпечне середовище, газо- пилоповітряне вибухонебезпечне середовище та їх класи.

3. Класифікація будівель та споруд за ступенем вогнестійкості: поняття вогнестійкості, від чого залежить. Поняття межі вогнестійкості, її ознаки. Ступені вогнестійкості та її кратка характеристика. ДБН В.1.1-7-2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва».

4. Технічні засоби протипожежного захисту: призначення, види. Системи пожежної сигналізації: призначення, склад: пристрої виявлення, приймально-контрольні панелі. Системи пожежогасіння: призначення, види: водяні системи пожежогасіння (призначення, спринклерні та дренчерні установки, їх характеристика), пінні системи пожежогасіння (призначення, способи гасіння пожежі), порошкові системи пожежогасіння (застосування, характеристика), газові системи пожежогасіння (призначення, принцип дії), аерозольні установки гасіння пожежі (призначення, принцип дії). Системи протидимного захисту: призначення, що забезпечують. Системи оповіщення людей про пожежу і керування евакуацією: призначення, способи виконання, шляхи здійснення. Системи пожежного спостереження: призначення, що забезпечують. Блискавкозахист: призначення, види. Вогнезахист конструкцій: призначення, чим здійснюється (вогнезахист деревини, вогнезахист металоконструкцій, вогнезахист залізобетону). Протипожежні перешкоди: визначення (протипожежні стіни, перегородки, перекриття: визначення, вимоги, протипожежні двері, вікна, ворота, люки, клапани: визначення, протипожежні зони, тамбури-шлюзи: визначення, протипожежні гребні: визначення).

5. Первинні засоби пожежогасіння: призначення, види. Пожежний інвентар: пожежний щит (призначення, що забезпечує), ящик з піском (призначення, вимоги), бочка з водою (призначення, вимоги), пожежні відра (призначення, вимоги), совкові та штикові лопати (призначення, вимоги), вогнетривкі покривала (призначення, вимоги). Пожежний інструмент:

пожежні ломи (призначення), багор пожежний (призначення), пожежні сокири (призначення). Вогнегасники: призначення, використання, вуглекислотні вогнегасники (призначення, використання, принцип дії, механізм гасіння), порошкові вогнегасники (призначення, використання, принцип дії, ефект гасіння), пінні вогнегасники (призначення, використання, принцип дії, ефект гасіння), аерозольні вогнегасники (призначення, використання, принцип дії, ефект гасіння).

6. *Дії при виникненні пожежі*: дії особи яка виявила ознаки пожежі (горіння). Обов'язки посадової особи об'єкта, що прибула на місце пожежі. Дії під час проведення евакуації та гасіння пожежі. Дії особи яку пожежа застала у приміщенні. Заходи щодо рятування потерпілих з будинків, які горять, та під час гасіння пожежі. Перша допомога при опіках.

7. *Перша допомога при отруєнні чадним газом*: чадний газ - продукт горіння в умовах нестачі кисню, отруєння чадним газом. Перша допомога при підозрі на отруєння чадним газом.

8. *Навчання з питань пожежної безпеки*: Кодекс цивільного захисту України (статті № 39, 40), нормативно-правові акти щодо навчання з питань пожежної безпеки. Організація навчання. Відповідальність за організацію і здійснення навчання та перевірку знань працівників з питань пожежної безпеки на підприємстві. Види навчання. Пожежно-технічний мінімум: організація навчання та перевірка знань з питань пожежної безпеки працівників на підприємстві та іншим суб'єктом господарювання. Спеціальні об'єктові навчання і тренування. Інструктажі та перевірка знань з питань пожежної безпеки: порядок проходження, відповідальність за проведення. Види інструктажів: вступний протипожежний інструктаж, первинний протипожежний інструктаж, повторний протипожежний інструктаж, Позаплановий протипожежний інструктаж, Цільовий протипожежний інструктаж, організація та порядок проведення.

Питання індивідуальних завдань самопідготовки.

1. Вплив вибору конструкцій будівельних елементів на вогнестійкість будівель та споруд.

2. Порівняльна характеристика спринклерних та дренчерних установок систем пожежогасіння.

3. Порівняльна характеристика вступного та позапланового інструктажів з питань пожежної безпеки.

4. Порівняльна характеристика імовірнісного та детермінованого підходів досягнення чітких критеріїв до оцінки пожежовибухонебезпеки технологічних процесів.

5. Чадний газ як один із компонентів продуктів горіння, вплив на організм людини, симптоми отруєння чадним газом.

6. Порядок організації спеціального навчання (пожежно-технічний мінімум) працівника, який буде залучатися до виконання робіт із підвищеною пожежною небезпекою на підприємстві.

7. Відмінності отруєння людини чадним газом і харчовим отруєнням, Порівняльна характеристика ознак отруєння.

8. Порівняльна характеристика вибухо-пожежонебезпечних та пожежонебезпечної категорія приміщень щодо правильного планування та успішного проведення заходів пожежної профілактики.

9. Порівняльна характеристика первинного та цільового інструктажів із питань пожежної безпеки.

10. Порядок організації спеціального навчання посадової особи, яка буде залучатися до організації робіт із підвищеною пожежною небезпекою на підприємстві.

11. Порівняльна характеристика повторного та вступного інструктажів із питань пожежної безпеки.

12. Порівняльна характеристика пінних та аерозольних вогнегасників.

13. Порівняльна характеристика пожежонебезпечної та помірнопожежонебезпечної категорій будівель щодо правильного планування та успішного проведення заходів пожежної профілактики.

14. Порівняльна характеристика ефектів гасіння порошкових та пінних вогнегасників.

15. Порівняльна характеристика призначення та використання на пожежах пожежного інвентарю та пожежного інструменту.

16. Вогнестійкість будівельних конструкцій, межі розповсюдження полум'я по конструкціям.

17. Порівняльна характеристика газових систем пожежогасіння та аерозольних установок гасіння пожеж.

18. Порівняльна характеристика ефектів гасіння вуглекислотними вогнегасниками з снігоподібною та газоподібною вуглекислотою.

19. Практична підготовка керівного складу та фахівців підприємства, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту.

20. Загальні поняття про хімічне гальмування (інгібування) швидкості реакцій окиснення (горіння) у полум'ї.

21. Дії особи яку пожежа застала у приміщенні, порівняння дій при відсутності загрози на путях евакуації та при наявних небезпечних факторів пожежі (дим, полум'я), які заважають покинути приміщення.

22. Порівняльна характеристика дій посадової особи об'єкта, що прибула на місце пожежі та особи яка перебувала під час пожежі на робочому місці.

23. Зниження пожежної небезпеки матеріалів та конструкцій шляхом нанесення вогнезахисної речовини на поверхню об'єкта вогнезахисту

24. Застосування технічних засобів, що мають нормовану межу вогнестійкості і перешкоджають поширенню вогню у приміщення та будівлях.

25. Засоби для дистанційного збору інформації про стан протипожежної охорони і оперативного оповіщення про будь-які зміни на об'єкті.

26. Забезпечення умов безпечної евакуації людей у випадку виникнення пожежі, де можуть утворюватись високі концентрації небезпечних газів, або існує можливість утворення тісного задимлення.

27. Загальна характеристика систем запобігання, обмеження і гасіння пожеж і приміщеннях та будівлях.

28. Технічні засоби раннього виявлення пожежі, достовірного і своєчасного оповіщення про виникнення на об'єкті ситуації займання.

29. Порівняльна характеристика газо- пароповітряного вибухонебезпечного та газопилоповітряного вибухонебезпечного середовищ.

30. Залежність ступеней вогнестійкості будівель та споруд до умов розвинення пожежі у будівлях та спорудах.

4. Методичні вказівки до виконання індивідуального завдання самопідготовки

4.1. Загальні вимоги до оформлення роботи

Після вивчення теоретичної частини курсу, здобувачі вищої освіти виконують індивідуальне завдання самопідготовки. Індивідуальне завдання самопідготовки пишуть чітко і розбірливо на аркушах паперу формату А - 4 з полями для зауважень викладача-рецензента.

Робота виконується у рукописному виді на одному боці паперу формату А4 з розмірами сторін 210 x 297 мм. Поля: зліва - 30 мм, справа - 15 мм, зверху - 20 мм, знизу - 15 мм. Кожен абзац починається відступом, рівним 12,5 мм від лівого краю. Робота пишеться чорним чорнилом чітким розбірливим почерком, а також враховуються всі перераховані вище вимоги. Кількість сторінок індивідуального завдання самопідготовки не більше 3 – 5

сторінок. Помилки і графічні неточності, виявлені в процесі виконання роботи, допускається виправляти зафарбовуванням штрихом і написанням на тому ж місці виправлених матеріалів.

Усі сторінки роботи повинні бути пронумеровані починаючи з титульного листа (на титульному листі номер не ставиться). Номери сторінок ставляться арабськими цифрами в правому верхньому куті аркуша. Виконана індивідуальне завдання самопідготовки вкладається в обкладинку і зшивається.

Структурними елементами тексту роботи є розділ і підрозділ (голова та параграф). Розділи (глави) повинні мати порядкові номери в межах всієї роботи, позначений арабськими цифрами з крапкою, підрозділи (параграфи) - в межах кожного розділу. Номери підрозділів складаються з номерів розділу і підрозділу, розділених крапкою. В кінці номера підрозділу також ставиться крапка (наприклад 1.1., 2.1.). Найменування розділів і підрозділів повинні бути короткими. Найменування розділів і підрозділів записуються у вигляді заголовків. Перенесення слів у заголовках і підкреслення заголовків не допускається. Відстань між заголовком розділу і текстом при виконанні роботи має становити 5 – 7 мм. Відстань між заголовком підрозділу і текстом - 1 інтервал. У межах одного розділу кожний наступний підрозділ розташовується в міру закінчення попереднього. Якщо після заголовка підрозділу на сторінці міститься менше трьох рядків тексту, по підрозділ слід почати з нової сторінки.

4.2. Оформлення титульного листа індивідуального завдання самопідготовки

Титульний лист індивідуального завдання самопідготовки є першим листом індивідуальної роботи і містить загальні відомості про неї. На титульному аркуші зверху вказується назва вищого навчального закладу та кафедри, де виконана робота. У середині аркуша великим шрифтом прописними літерами розташовується назва індивідуального завдання самопідготовки. У нижній частині титульного листа вказуються прізвище та ініціали студента, найменування навчальної дисципліни, курс, спеціальність, група; нижче прізвище, ініціали вчений ступінь, вчене звання (посада) викладача. Внизу титульного аркуша зазначається місце і рік виконання роботи. Приклад оформлення титульного листа наведено у додатку 1.

4.3. Оформлення змісту індивідуального завдання самопідготовки

Якщо індивідуальне завдання самопідготовки має розділи і підрозділи необхідно починати роботу з змісту. Зміст відображає короткий зміст індивідуального завдання самопідготовки. Воно включає найменування всіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовок), а також введення, висновки, перелік прийнятих скорочень, список використаної літератури та додатку. У змісті проти кожної назви окремої частини роботи в правій стороні аркуша в одну колонку проставляються номер сторінки, з якої починається ця частина роботи. Текст роботи розташовується в точній відповідності зі змістом. Якщо індивідуальне завдання самопідготовки не має розділів і підрозділів відображати зміст не треба.

4.4. Оформлення основної частини індивідуального завдання самопідготовки

В основній частині викладається зміст теми. Цю частину рекомендується розділити на питання, що розкривають сутність проблеми. Збільшувати кількість питань не слід, так як це призведе до їх поверхневої розробки чи значного перевищення обсягу роботи. Обсяг – 3 – 5 сторінок.

4.4.1. Оформлення ілюстрацій

Текстовий зміст роботи може бути проілюстровано графіками, діаграмами, схемами. Вони можуть бути розташовані як по ходу написання роботи (по можливості ближче до відповідних частин тексту), так і в кінці її на окремих сторінках або у додатку.

Ілюстрації розташовуються так, щоб їх було зручно розглядати без повороту аркуша або з поворотом за годинниковою стрілкою. Кожна ілюстрація повинна мати внизу підпис

«малюнок», порядковий номер і назву. Усі ілюстрації нумеруються арабськими цифрами в межах розділу. Якщо при посиланні номер малюнка не вживається, то слово «малюнок» пишеться повністю (на цьому малюнку зображено ...). Посилання на раніше згадані ілюстрації, робляться з скороченням слова «дивись». Наприклад: «див рис. 1.2. ».

Сама ілюстрація і її назва мають бути розташовані на одному аркуші. Допускається нумерація ілюстрацій у межах всієї роботи.

Кожна ілюстрація, якщо вона не складена не особисто студентом, повинна мати посилання на літературне джерело, звідки вона була запозичена.

4.4.2 Побудова таблиць

Цифровий матеріал, представлений у роботі, як правило, оформляється у вигляді таблиць. Кожна таблиця повинна мати заголовок і порядковий номер. Тема пишуть малими літерами і розміщується над таблицею посередині.

Усі таблиці, якщо їх в роботі більше одного, нумеруються арабськими цифрами. Над правим верхнім кутом таблиці міститься напис «Таблиця ...» із зазначенням її номера. Якщо в тексті лише одна таблиця, то номер їй не присвоюється і слово «таблиця ...» не пишуть. На всі таблиці в тексті роботи повинні бути посилання. Таблиці розміщують у тексті одразу за першим згадуванням про неї. Невеликі таблиці розташовують безпосередньо в тексті по ходу викладу матеріалу, для великих таблиць відводиться окрема сторінка. Таблиці, як правило, не розриваються. Не допускається розміщувати таблицю і її заголовок на різних сторінках.

Якщо таблиці не вміщуються на одному аркуші, то її переносять на інший аркуш і в цьому випадку в таблиці вводиться нумерація граф.

Таблиці повинні бути наочними, зрозумілими без звернень до тексту. В іншому випадку таблиця повинна супроводжуватися необхідними коментарями в тексті, безпосередньо прилягає до таблиці, або в спеціальному примітці до таблиці.

4.4.3. Позначення формул

Формули, якщо їх в роботі більше одного, нумеруються арабськими цифрами в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули, розділених крапкою. Формулу слід розташовувати в середині рядка. Номер вказується з правої сторони аркуша на рівень формули в круглих дужках.

На номер використаної формули робиться посилання в тексті. Наприклад, «... у формулі 1.1. показана залежність ... ». Допускається послідовна нумерація формул у межах всієї роботи. Формули слід виділяти з основного тексту вільними рядками.

Якщо формула запозичена у якого-небудь автора або взята з навчального посібника, необхідно робити обов'язкову посилання на її першоджерело в тексті роботи або у примітці.

4.4.4. Посилання

У тексті роботи допускаються посилання на нормативно-правові акти, соціально-економічну літературу та інші бібліографічні джерела. Посилатися слід на бібліографічний джерело в цілому або на його розділи і додатки. Посилання робляться на ті першоджерела, які використовувалися при написанні роботи. При надсиланні до твору (джерелу), опис якого включено в список використаної літератури, в тексті роботи після згадки про нього проставляють у квадратних дужках номер, під яким воно значиться в бібліографічному списку, і номер сторінки. Наприклад, [2.9, с.59] - стор 59 дев'ятого джерела з другого розділу списку літератури (див. пункт «список літератури»).

4.5. Оформлення переліку прийнятих скорочень індивідуального завдання самопідготовки

У тексті всі слова повинні писатися повністю. Винятки становлять загально-прийняті скорочення. Якщо в індивідуальному завданні самопідготовки прийнята особлива система скорочень, в ній повинен бути наведений перелік прийнятих скорочень, що міститься в кінці

роботи перед списком літератури індивідуального завдання самопідготовки і включається в зміст.

4.6. Оформлення списку літератури індивідуального завдання самопідготовки

Список літератури повинен містити перелік літературних джерел які вивчаються в процесі дослідження проблеми, офіційні нормативні акти, спеціальні, періодичні, методичні, статистичні та інші матеріали.

При цитуванні джерел обов'язкове посилання на них з дотриманням основних правил цитування. Список літератури, використаних при написанні роботи подається у такому порядку:

1. Основні законодавчі та нормативно-правові акти (Закони України, Постанови Кабінету Міністрів України, НПАОП, Рекомендації структурних органів влади).
2. Основна література (підручники, навчальні посібники, практикуми, курси лекцій).
3. Додаткова література (ДБН, ДСанПіН, ДСН, ДСТУ, Міждержавні стандарти, Рекомендації, Директива, Переліки).
4. Інтернет-ресурси (офіційні сайти відповідних державних органів влади, інформаційно-пошукових правових систем, бібліотек, порталів, інтернет-газет).

Літературні джерела розташовуються в алфавітному порядку за першими літерами прізвища автора або назви матеріалу.

4.7. Оформлення додатків індивідуального завдання самопідготовки

У додаток включаються матеріали, які автор вважає за доцільне винести за межі основного тексту. Додатки необхідно розташовувати після списку літератури індивідуального завдання самопідготовки.

Дані вимоги є обов'язковими для всіх виконуваних індивідуальних завдань самопідготовки, однак в окремих випадках, викладач може висунути додаткові вимоги.

4.8. Додатки.

4.8.1. Оформлення титульного листа індивідуального завдання самопідготовки.

Додаток 1.

Миколаївський національний аграрний університет
Кафедра методики професійного навчання

Індивідуальне завдання самопідготовки
Тема № 1 «Причини виробничого травматизму та захворювань»
з дисципліни «Основи охорони праці»

Виконав
Здобувач вищої освіти:
Іванов І.І.
Група: ХТ 3/1
Керівник:
ст. викладач,
канд. екон. наук
Курепін В.М.

5. Список літератури, потрібний для освоєння теоретичних питань та вирішення індивідуальних робіт самопідготовки

10.1. Законодавчо-нормативні акти

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр.
2. Кодекс цивільного захисту України : Кодекс України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
3. Про охорону праці : Закон України від 14 жовтня 1992 року № 2694-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>.
4. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15 березня 2022 року № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>.
5. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
6. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
7. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16 березня 2000 року № 1550-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>.
8. Постанова КМУ № 11 «Положення про єдину державну систему цивільного захисту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF#Text>.
9. Постанова КМУ № 101 «Типове положення про функціональну та територіальну підсистему єдиної державної системи цивільного захисту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/101-2015-%D0%BF#Text>.
10. Про систему громадського здоров'я : Закон України від 11 лютого 2024 року N 2573-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text>.
11. Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 р. № 444. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/444-2013-п.
12. LO, 2019. Директиви ЄС та реформа законодавства про охорону праці та трудові відносини - Біла книга. Міжнародне бюро праці, Женева, Швейцарія. <https://www.ilo.org/uk/publications>.
13. МОП, 2018а. Національний профіль безпеки та гігієни праці України. Міжнародне бюро праці, Женева, Швейцарія. <https://oppb.com.ua/articles/uzgodzhennya-ukrayinskogo-zakonodavstva-z-yevropeyskoju-normatyvno-pravovoyu-bazoyu-z-0>
14. МОП, 2018б. Короткі примітки щодо основних аспектів узгодження між українським національним законодавством та окремими директивами ЄС. Міжнародне бюро праці, Женева, Швейцарія.
15. МОП, 2018с. Правова база Української інспекції праці - аналіз та рекомендації. Міжнародне бюро праці, Женева, Швейцарія. <https://www.ilo.org/uk/resource/project-document/>.
16. МОП, 2017. Настанови та рекомендації до концепції щодо реформування національної системи запобігання професійним ризикам та сприяння безпеці та гігієні праці в Україні. Міжнародне бюро праці, Женева, Швейцарія.

10.2. Базова література

1. Курепін В. М. Основи охорони праці : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти аграрної галузі. Миколаїв : МНАУ, 2022. 347 с.
2. Охорона праці в галузі : навчальний посібник / В. М. Курепін, Д. Д. Марченко, Д. В. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2023. 586 с.
3. Курепін В. М., Курепін Д. В., Іваненко В. С. Цивільний захист: навчальний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти. Миколаїв : МНАУ, 2025. 491 с.

4. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки): Навч. посібник/ В.В. Бегун, І.М. Науменко - К.: , 2023. – 328с.

5. Березуцький В.В., Васьковець Л.А., Вершиніна Н.П. та ін. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / За ред.. проф. В.В. Березуцького. – Х.: Факт, 2023. – 348 с.

10.3. Допоміжна література

1. Основи охорони праці. Модуль № 1. «Правові та організаційні основи охорони праці». Тема № 1. «Вступ. Загальні питання охорони праці»: план конспект для самостійної роботи студентів МНАУ та дистанційного навчання з дисципліни «Основи охорони праці» / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2021. 33 с.

2. Основи охорони праці: модуль № 1. «Правові та організаційні основи охорони праці». Тема № 2. «Правові та організаційні основи охорони праці»: конспект лекції / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2021. 25 с.

3. Основи охорони праці. Модуль № 1. «Правові та організаційні основи охорони праці». Тема № 3. «Державне управління, нагляд і громадський контроль за охороною праці. Організація охорони праці на підприємствах АПК»: конспект лекцій / уклад. В. М. Курепін. – Миколаїв : МНАУ, 2021. – 29 с.

4. Основи охорони праці : змістовий модуль № 1. «Правові та організаційні основи охорони праці». Тема № 4. «Навчання з питань охорони праці. Профілактика травматизму та професійних захворювань»: конспект лекції / уклад. В. М. Курепін. – Миколаїв : МНАУ, 2021. – 29 с.

5. Основи охорони праці : змістовний модуль № 2. «Основи фізіології, гігієни праці». Тема № 5. «Основи фізіології та гігієни праці»: конспект лекції / уклад. В. М. Курепін. – Миколаїв : МНАУ, 2021. – 20 с.

6. Основи охорони праці : змістовий модуль № 2. «Основи фізіології, гігієни праці». Тема № 6. «Характеристика умов праці, факторів та обставин трудового процесу і виробничого середовища, що впливають на здоров'я та працездатність (загальні положення, фізичні фактори впливу)»: конспект лекції / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2021. 61 с.

7. Основи охорони праці : змістовний модуль № 2. «Основи фізіології, гігієни праці». Тема № 7. «Характеристика умов праці, факторів та обставин трудового процесу і виробничого середовища, що впливають на здоров'я та працездатність (хімічні, біологічні фактори впливу; фактори трудового процесу)»: конспект лекції / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2021с. 41.

8. Основи охорони праці : змістовний модуль № 3. «Основи виробничої безпеки». Тема № 8. «Санітарно-гігієнічні вимоги до планування і розміщення підприємств»: конспект лекції / уклад : В.М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2021. 32 с.

9. Основи охорони праці : змістовний модуль № 3. «Основи виробничої безпеки». Тема № 9. «Загальні вимоги безпеки. Електробезпека»: конспект лекції / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2021. 36 с.

10. Основи охорони праці : змістовний модуль № 4. «Основи пожежної безпеки». Тема № 10. «Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах»: конспект лекції / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2021. 45 с.

11. Охорона праці та промислова безпека: Навч. посіб. / К. Н. Ткачук, В. В. Зацарний, Р. В. Сабарно, С. Ф. Каштанов, Л. О. Мітюк, Л. Д. Третьякова, К. К.Ткачук, А. В. Чадюк. За ред. К. Н. Ткачука і В. В. Зацарного. – К.,2023 – 454 с.

12. Курепін В. М. Особливості побудови систем та механізмів управління кадровою безпекою на аграрних підприємствах. Modern Economics. 2022. № 32(2022). С. 54-61. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V32\(2022\)-07](https://doi.org/10.31521/modecon.V32(2022)-07).

13. Skorodumova, O., Sharshanov, A., Chebotaryova, O., Kurepin, V., & Sotiriadis, K. (2023). Fire-Resistant Coatings, Obtained by Layer-by-Layer Assembly, in the System of Silicic Acid Gel

– Diammonium Hydrogen Phosphate – Urea. Key Engineering Materials, 954, 157–165. <https://doi.org/10.4028/p-s5rvla>. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15144>.

14. Курепін В. М. Цифрове сьогодення аграрного бізнесу України // Урожайність та якість продукції рослинництва за сучасних технологій вирощування : матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., присв. 90-річчю з дня народження професора Г. П. Жемели (м. Полтава, 30 верес. 2023 р.). Полтава : ПДАУ, 2023. С. 229-231. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15513>.

15. Курепін В. М., Пряслова Н. М. Оцінка ризиків на робочому місці – підхід для малих і середніх підприємств // OSHAgro – 2023 : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 3 жовтня 2023 р.). Київ : НУБіП України, 2023. С. 55-57. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15930>.

16. Курепін В. М. Практичні аспекти керування професійними ризиками на підприємствах // OSHAgro – 2023 : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 3 жовтня 2023 р.). Київ : НУБіП України, 2023. С. 57-60 с. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15933>.

17. Іваненко В. С., Курепін В. М. Наближення національного законодавства до міжнародних норм з питань безпеки праці // OSHAgro – 2023: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 3 жовтня 2023 р.). Київ : НУБіП України, 2023. С. 66-69. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15934>.

18. Іваненко В.С. Залучення фахівців сторонніх служб для проведення оцінки ризиків на робочому місці // OSHAgro – 2023 : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 3 жовтня 2023 р.). Київ : НУБіП України, 2023. С. 69-71. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15935>.

19. Курепін В. М., Курепін В. М. Функціонування агропідприємств Миколаївський області в умовах воєнного стану // Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції : матеріали X всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 25-27 жовтня 2023 року). Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 80-83. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15754>.

20. Курепін В. М. Стати сильнішим в сучасному суспільстві, новий підхід до поняття «Безпека» // Поняття «Безпека» в науковому та міжкультурному вітчизняному (українському) та європейському дискурсах : матеріали Всеукраїнського соціолінгвістичного семінару (м. Суми, 30 жовтня 2023 року). Суми : Сумський національний аграрний університет, 2023. С. 10-15. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15781>.

21. Курепін В.М. Аналіз негативних чинників воєнних дій щодо ушкодження екосистем України // Ekologia i racjonalne zarządzanie przyrodą: edukacja, nauka i praktyka [Zasób elektroniczny]: materiały z międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej (Łomża – Żytomierz, 15.11.2023 r.). Łomża : MANS w Łomży, 2023. С. 246-255. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16199>.

22. Курепін В. М., Іваненко В. С. Екологія та війна, погляд через минуле у майбутнє, глобальні виклики, загрози // Ekologia i racjonalne zarządzanie przyrodą: edukacja, nauka i praktyka [Zasób elektroniczny]: materiały z międzynarodowej konferencji naukowo-praktycznej (Łomża – Żytomierz, 15.11.2023 r.). Łomża : MANS w Łomży, 2023. С. 265-275. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16200>.

23. Кравчук Р. В. Реалізація соціальних прав людини: конституційні гарантії, їх реальний стан та перспективи реформування // Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення : матеріали Науково-практичного круглого столу, присвяченого 75-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Хмельницький, 8 грудня 2023 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 60-62. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16960>.

24. Курепін В. М. Обмеження основних прав та свобод громадян: правила їх виконання // Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспектива вдосконалення : матеріали Науково-практичного круглого столу, присвяченого 75-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Хмельницький, 8 грудня 2023 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. 70-72 с. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16953>.

25. Піндера М. В. Право на захист здоров'я та життя: організація безпечного освітнього простору в закладах вищої освіти // Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення : матеріали Науково-практичного круглого столу, присвяченого 75-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Хмельницький, 8 грудня 2023 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 108-110. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16961>.

26. Pospelov, V., Bezuhla, Y., Kozar, Y., Krainiukov, O., Chubko, L., Yashchenko, O., ... Kurepin, V. (2023). Features of the coefficient of variation of parameters of the gas environment in fire in the premises. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 6 (10 (126)), 58–64. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2023.293279>. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16393>.

27. Бацуровська І. В., Доценко Н. А., Курепін В. М. Інноваційні підходи підготовки інженера з харчових технологій // Світ дидактики: дидактика в сучасному світі : зб. матеріалів III міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 07-08 листопада 2023 р.). Київ : Людмила, 2024. С. 281-283. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17105>.

28. Kurepin V. Innovative security technologies in the management of business facilities // Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Ломжа - Харків, 14 березня 2024 р.). Ломжі ; Харків : ПЗВО "Харківський технологічний університет "ШАГ" ; MANS в Ломжі. 2024. Ч. 1. С. 286-294. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17160>.

29. Юрченко К. С., Курепін В. М. Європейська інтеграція аграрного сектору України в контексті розвитку інновацій // Сучасні підходи до вирощування, переробки і зберігання продукції рослинництва : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 21-22 березня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 5-8. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17213>.

30. Іваненко В. С. Порівняльна характеристика кваліфікаційних вимог та стандартів до фахівців у галузі охорони праці на підприємствах аграрного профілю. Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу України : збірник тез наук.-теорет. 36-ї студентської конф. (м. Миколаїв, 20-22 березня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 17-20. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17834>.

31. Kurepin V., Lyamar O. (2024). Assessment of the State of Personnel Safety of Agricultural Enterprises with the Help of Relevant Performance Indicators. *Modern Economics*, 43(2024), 41-50. DOI:[https://doi.org/10.31521/modecon.V43\(2024\)-06](https://doi.org/10.31521/modecon.V43(2024)-06).

32. Курепін В. М., Курепін В. М. Безпека в умовах війни: виклики та загрози, шляхи вирішення. Проблеми цивільного захисту населення та безпеки життєдіяльності: сучасні реалії України : матеріали X всеукраїнської заочної науково-практичної конференції. Київ : УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. С. 74-75. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17493>.

33. Чернецька В. С., Курепін В. М. Серцево-легенева реанімація: чи потрібен вибір дій. Проблеми цивільного захисту населення та безпеки життєдіяльності: сучасні реалії України : матеріали X всеукраїнської заочної науково-практичної конференції. Київ : УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. С. 153-154. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17496>.

34. Курепін В. М. Розвиток зеленого бізнесу в Україні. Green Construction = Зелене будівництво : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 16-17 квітня). Київ : Київський національний університет будівництва і архітектури, 2024. С. 188-192. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17498>.

35. Курепін В. М. Оцінка ризиків на підприємстві: планування, практичні дії щодо профілактики виробничого травматизму. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту* : матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції. Одеса : ОДАБА, 2024. С. 64-69. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17611>.

36. Курепін В. М. Розумні бізнес-рішення та інвестиції у безпеку здоров'я на підприємстві: зниження ризику та небезпеки. Охорона праці: освіта і практика : збірник наукових праць IV всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та фахівців-практиків. Львів : Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2024. С. 39-41. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18271>.

37. Орешко К. Ф., Курепін В. М. Використання сучасних технологій у домедичній допомозі постраждалим від нещасних випадків на виробництві. Охорона праці: освіта і практика : збірник наукових праць IV всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та фахівців-практиків. Львів : Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2024. С. 137-139. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18273>.

38. Лотарева Д. В., Курепін В. М. Культура праці: спосіб життя та досягнення успіху на роботі. Проблеми та перспективи розвитку охорони праці : збірник наукових праць XIV всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів. Львів : Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2024. С. 200-202. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18275>.

39. Lysak, N., Skorodumova, O., Chernukha, A., & Kurepin, V. (2024). Effect of h3po4 and phenol additives on gel formation in silica fire retardant coatings for building materials. *Defect and Diffusion Forum*, 437, 103-113. <https://doi.org/10.4028/p-uvjat0>. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18864>.

40. Курепін В. М. Ознаки якісної оцінки ризиків на підприємстві. OSHAgro – 2024 : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 30 вересня 2024 р.). Київ, 2024. С. 3-5. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18902>.

41. Кузнецова В. А. Сучасні підходи, стратегія та тактика до управління ризиками на підприємстві. OSHAgro – 2024 : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 30 вересня 2024 року). Київ : МОН України, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Науково-виробничий журнал «Охорона праці», Європейське співтовариство з охорони, 2024. С. 5-7. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18903>.

42. Лотарева Д. В. Організація системи управління ризиками на агропідприємствах Миколаївської області. OSHAgro – 2024 : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 30 вересня 2024 року). Київ : МОН України, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Науково-виробничий журнал «Охорона праці», Європейське співтовариство з охорони, 2024. С. 7-10. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18904>.

43. Андрос Т. С. Управління здоров'ям персоналу як інструмент успішної кадрової політики. OSHAgro – 2024 : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 30 вересня 2024 року). Київ : МОН України, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Науково-виробничий журнал «Охорона праці», Європейське співтовариство з охорони, 2024. С. 209-212. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18908>.

44. Курепін В. М. Безпека, якість та регулювання продуктів та процесів харчового виробництва. Біологічні, біотехнологічні та генетичні аспекти інтенсифікації аграрного виробництва : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Ломжа – Миколаїв, 24-25 жовтня 2024 р.). Łomża : MANS, 2024. С 74-84. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20349>.

45. Безручко Н. О. Використання технологій безпеки на робочому місці при обліку, аналізі та аудиту охорони праці на підприємстві. Облік, аналіз і контроль в управлінні суб'єктами економіки : матеріали X Міжнародної студентської наукової конференції (м. Львів, 24 жовтня 2024 року). Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2024. С. 10-12. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18891>.

46. Курепін В. М. Стратегічні пріоритети у сфері безпеки харчових продуктів. Актуальні проблеми та перспективи розвитку агропродовольчої сфери, індустрії гостинності та торгівлі : тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф., (м. Харків, 5 листопада 2024 р.) / Державний біотехнологічний ун-т. Харків, 2024. С. 516-518. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/19036>.

47. Курепін В. М. Іваненко В. С. Застосування цифрових технологій у сільському господарстві для досягнення цілей сталого розвитку. *Modern Economics*. 2024. № 47(2024). С. 62-69. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V47\(2024\)-09](https://doi.org/10.31521/modecon.V47(2024)-09).

48. Гнатюк Н. М. Дві сторони безпеки майбутнього: безпека та гігієна праці й екологічна політика підприємств. Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 23-25 жовтня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 121-124. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18917>.

49. Клімова Г. В. Екологічне право: засіб для досягнення мети. Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 23-25 жовтня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 133-136. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18918>.

50. Орешко К. Ф. Концепції та передові методи моделювання управлінських рішень якості продукції на підприємствах харчових продуктів. Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 23-25 жовтня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ, 2024. С. 311-314. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18927>.

51. Професійна мобільність та безпека: як ефективно використовувати соціальні мережі для кар'єрного розвитку / І. В. Бацуровська, Г. С. Кашина, В. М. Курепін, В. В. Любарець. Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»). 2025. № 2(32). С. 787-799. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2\(32\)-787-799](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-2(32)-787-799).

52. Лотарева Д. В. Безпека продуктів харчування в мінливому світі: пріоритет для охорони здоров'я. Актуальні проблеми та перспективи розвитку агропродовольчої сфери, індустрії гостинності та торгівлі : тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф., (м. Харків, 5 листопада 2024 р.) / Державний біотехнологічний ун-т. Харків, 2024. С. 522-524. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/19034>.

53. Кравець М. Ю. Проблема ВІЛ/СНІДу в сфері праці: дотримання законодавства щодо прав працівників з ВІЛ-статусом. Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення : матеріали науково-практичного круглого столу, присвяченого 76-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Хмельницький, 10 грудня 2024 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. С. 64-67. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20210>.

54. Іваненко В. С. Створення сучасних та ефективних систем захисту уразливих груп працюючого населення. Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення : матеріали науково-практичного круглого столу, присвяченого 76-й річниці

проголошення Загальної декларації прав людини (м. Хмельницький, 10 грудня 2024 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2024. С. 45-46. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20213>.

55.. Курепін В. М. Іваненко В. С. Взаємодія місцевих органів влади та засобів масової інформації як фактор реалізації інформаційної політики при надзвичайних ситуаціях. *Modern Economics*. 2025. № 49(2025). С. 124-132. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V49\(2025\)-17](https://doi.org/10.31521/modecon.V49(2025)-17).

56. Іваненко В. О. Моніторинг небезпечних факторів виробничого середовища. Проблеми цивільного захисту населення та безпеки життєдіяльності: сучасні реалії України : матеріали XI Всеукраїнської заочної наук.-практ. конф., м. Київ, 25 квітня 2025 р. Київ : УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. С. 66-67. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21289>.

57. Петровських А. Д., Курепін В. М. Харчові технології майбутнього: вплив штучного інтелекту на аграрну галузь України. Інформаційні технології в сучасному світі : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти і молодих учених, м. Харків, 29 квітня 2025 р. / Державний біотехнологічний університет. Харків, 2025. С. 209-211. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21609>.

58. Іваненко В.С. Штучний інтелект у системах безпеки. Інформаційні технології в сучасному світі : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти і молодих учених, м. Харків, 29 квітня 2025 р. / Державний біотехнологічний університет. Харків, 2025, С. 200-203. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21614>

59. Курепін В. М. Практичні підходи до реалізації програми боротьби зі стресом на робочому місці. *Problems of Emergency Situations* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Черкаси, 14 травня 2025 р. Черкаси : Національний університет цивільного захисту України, 2025. С. 388-390. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21486>.

60. Іваненко В.С. Фактори вразливості об'єктів перед терористичними нападами та шляхи їх подолання. *Problems of Emergency Situations* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Черкаси, 14 травня 2025 р. Черкаси : Національний університет цивільного захисту України, 2025. С. 44-46. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21484>.

61. Курепін В. М. Оцінка ризиків та планування робіт з охорони праці. Проблеми та перспективи розвитку охорони праці: збірник наук. праць V Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та фахівців-практиків та XV Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів (м. Львів. 15 травня 2025 р.). Львів : ЛДУБЖД, 2025. С. 56-58. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21884>.

62. Щербаков О. Л., Курепін В. М. Регулювання режиму праці та відпочинку працівників аграрної галузі. Проблеми та перспективи розвитку охорони праці: збірник наук. праць V Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та фахівців-практиків та XV Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів (м. Львів. 15 травня 2025 р.). Львів : ЛДУБЖД, 2025. С. 132-135. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21885>.

63. Іваненко В. С., Курепін В. М. Оцінка ризиків щодо виникнення виробничого травматизму на підприємствах. Проблеми та перспективи розвитку охорони праці: збірник наук. праць V Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та фахівців-практиків та XV Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів (м. Львів. 15 травня 2025 р.). Львів : ЛДУБЖД, 2025. С. 149-151. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21886>.

64. Кузнецова В. А., Курепін В. М. Вибір заходів для покращення умов праці та профілактики виробничого травматизму. Проблеми та перспективи розвитку охорони праці : збірник наук. праць V Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів та

фахівців–практиків та XV Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів (м. Львів. 15 травня 2025 р.). Львів : ЛДУБЖД, 2025. С. 159-161. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21888>.

65. Іваненко В. С. Штучний інтелект у системах безпеки. Проблеми та перспективи розвитку охорони праці: збірник наук. праць V Всеукраїнської науково–практичної конференції викладачів та фахівців–практиків та XV Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів (м. Львів. 15 травня 2025 р.). Львів : ЛДУБЖД, 2025. С. 207-209. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21887>.

66. Лотарева Д. В., Курепін В. М. Закордонний досвід європейських держав щодо профілактики виробничого травматизму. Проблеми та перспективи розвитку охорони праці: збірник наук. праць V Всеукраїнської науково–практичної конференції викладачів та фахівців–практиків та XV Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів (м. Львів. 15 травня 2025 р.). Львів : ЛДУБЖД, 2025. С. 163-165. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21889>.

67. Мельничук Д. М., Курепін В. М. Технологічний контроль та захист працівників тваринницьких ферм від біологічних ризиків. Проблеми та перспективи розвитку охорони праці: збірник наук. праць V Всеукраїнської науково–практичної конференції викладачів та фахівців–практиків та XV Всеукраїнської науково-практичної конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів (м. Львів. 15 травня 2025 р.). Львів: ЛДУБЖД, 2025. С. 119-121. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21890>.

68. Курепін В. М., Курепін В. М. Фактори впливу на стан продовольчої безпеки. Продовольча безпека України в умовах післявоєнного відновлення: глобальні та національні виміри. Міжнародний форум : доповіді учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 28-30 травня 2025 р.) / Міністерство освіти і науки України ; Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв : МНАУ, 2025. С. 220-223. DOI: <https://doi.org/10.31521/978-617-7149-86-5-72>.

69. Курепін В. М. Баланс між роботою та особистим життям. Сучасні тренди соціально-економічних перетворень та інтелектуалізації суспільства в умовах сталого розвитку : тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 20-21 жовтня 2025 р.). Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2025. С. 356-358. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22808>.

70. Курепін В. М., Піндера М. В. Контроль та управління безпечністю харчових продуктів. Актуальні проблеми та перспективи розвитку агропродовольчої сфери, індустрії гостинності та торгівлі : тези доповідей IV міжнар. наук. практ. конф., 4 листопада 2025 р. / Державний біотехнологічний ун-т. Харків, 2025. С. 428-430. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22771>.

71. Курепін В. М. Безпечність харчових продуктів як складова продовольчої безпеки України. Стратегічні напрями забезпечення продовольчої безпеки України у воєнний період : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27-28 листопада 2025 року) / Державний університет інформаційно комунікаційних технологій. Київ, 2025. С. 143-146. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/23363>.

72. Курепін В. М., Зубехіна-Хайят О. В. Механізми антикризового управління як основа адаптації бізнесу до турбулентного середовища. *Modern Economics*. 2025. № 54(2025). С. 95-103. DOI:[https://doi.org/10.31521/modecon.V54\(2025\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V54(2025)-13).

10.4. Інтернет ресурси

1. Охорона праці в галузі. Змістовий модуль № 2. «Управління охороною праці на підприємствах АПК». Тема № 3. «Алгоритм запровадження системи управління охороною праці та ризиками на підприємстві» : конспект лекції / уклад. В. М. Курепін. – Миколаїв : МНАУ, 2023. – 33 с. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13429>.

2. Охорона праці в галузі. Змістовий модуль № 2. «Нормативно-правові акти охорони праці». Тема № 4. «Реформування системи управління охороною праці в Україні»: конспект лекції / уклад. В. М. Курепін. – Миколаїв : МНАУ, 2023. – 36 с. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/13431>.

3. Охорона праці в галузі. Змістовий модуль № 3 «Охорона праці в агропромисловому комплексі». Тема № 5 «Організація охорони праці в аграрному секторі економіки»: конспект лекції / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2024. 27 с. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17427>.

4. Охорона праці в галузі. Змістовий модуль № 3 «Охорона праці в агропромисловому комплексі». Тема № 6 «Актуальні питання охорони праці в сільськогосподарському виробництві»: конспект лекції / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2024. 195 с. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17428>.

5. Охорона праці в галузі. Змістовий модуль № 3 «Охорона праці в агропромисловому комплексі». Тема № 7 «Соціальний захист громадян у зв'язку з нещасними випадками на виробництві»: конспект лекції / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2024. 114 с. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17429>.

6. Охорона праці в галузі. Змістовий модуль № 4 «Пожежна безпека галузевих об'єктів». Тема № 8 «Основні заходи пожежної профілактики на об'єктах господарювання»: конспект лекції / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2024. 43 с. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17431>.

7. Охорона праці в галузі. Змістовий модуль № 4 «Пожежна безпека галузевих об'єктів». Тема № 9 «Загальні вимоги пожежної безпеки на об'єктах господарювання»: конспект лекції / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2024. 59 с. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17433>.

8. Охорона праці в галузі. Змістовий модуль № 4 «Пожежна безпека галузевих об'єктів». Тема № 10 «Дії при виникненні пожежі, використання первинних засобів пожежогасіння на об'єктах господарювання»: конспект лекції / уклад. В. М. Курепін. Миколаїв : МНАУ, 2024. 44 с. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17434>.

9. Цивільна безпека: реагування на загрози з повітря : науково-виробничий журнал «Охорона праці», 3 червня 2025 року.

10.5. Інформаційні ресурси

1. <http://zakon4.rada.gov.ua> – інформаційно-пошукова система законодавчих і нормативних документів, розробка інформаційного центру Верховної Ради України

2. <http://www.kmu.gov.ua/> – інформаційно-пошукова система Кабінету Міністрів України.

3. <http://www.mon.gov.ua> – Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.

4. <http://www.dnpr.gov.ua> – Офіційний сайт Державної служби України з питань праці.

5. <https://mepr.gov.ua/> – офіційний сайт Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України.

6. <https://www.pfu.gov.ua/> - Офіційний сайт пенсійного фонду України.

7. <https://pd.dsp.gov.ua/> - Офіційний сайт Південного міжрегіонального управління Державної служби України з питань праці.

8. <https://mk.dsns.gov.ua/> – Офіційний сайт Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Миколаївській області.

9. https://www.ua-region.com.ua/14373101#google_vignette - Офіційний сайт Управління з питань цивільного захисту Миколаївської обласної державної адміністрації.

10. <https://ecolog.mk.gov.ua/> - Офіційний сайт Управління екології та природних ресурсів Миколаївської обласної державної адміністрації

11. <https://uprns.mkrada.gov.ua/> - Офіційний сайт Управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення Миколаєві.

12. <https://ohoronapraci.kiev.ua/> - Офіційний сайт науково-виробничого журналу «Охорона праці».

11. Доступ до матеріалів

Матеріали з навчальної дисципліни узагальнено у освітній платформі Moodle за посиланням - <https://moodle.mnau.edu.ua/course/view.php?id=4008>.

Результати тематичних «круглих столів» з питань національної (економічної) безпеки узагальнюються у Moodle за посиланням - <https://moodle.mnau.edu.ua/mod/folder/view.php?id=29967>.

Бібліотека Миколаївського національного аграрного університету за посиланням - <https://lib.mnau.edu.ua/>.

Репозитарій Миколаївського національного аграрного університету за посиланням - <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/>.

Офіційні сайти для збору та обробки інформації (інтернет джерела).

Навчальне видання

ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Укладач: Курепін Вячеслав Миколайович

Формат 60 x 84/16. Ум. друк. арк. 3,3
Тираж 20 прим. Зам. №

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського Національного аграрного університету.

54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.